

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Гомон Д. О.

У статті здійснено аналіз законодавчої бази, за допомогою якої здійснюється регулювання правовідносин у сфері охорони здоров'я. Сформульовано поняття "адміністративно-правове забезпечення охорони здоров'я".

Ключові слова: адміністративно-правова норма, адміністративно-правове забезпечення, охорона здоров'я.

В статтє проанализирована законодательная база, с помощью которой совершается регулирование правоотношений в сфере здравоохранения. Сформулировано понятие "административно-правовое обеспечение здравоохранения".

Ключевые слова: административно-правовая норма, административно-правовое обеспечение, здравоохранение.

In the article analyzed legislative base by which adjusting of legal relationships is accomplished in the field of health protection. Formulated the concept of "administrative-legal provisions of health protection"

Keywords: administrative-legal norm, administrative-legal provisions, health care.

Стан здоров'я населення є інтегральним показником соціальної орієнтованості суспільства, соціальних гарантій, що характеризують ступінь відповідальності держави перед своїми громадянами. Питання правового регулювання охорони здоров'я в Україні вимагають постійної, цілеспрямованої та підвищеної уваги з боку держави, адже здоров'я визнається одним із пріоритетних напрямів державної політики та основних факторів національної безпеки країни й саме цим обумовлена актуальність указаної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що юридична наука має велику кількість наукових напрацювань з питань регулювання охорони здоров'я. Серед учених, які працювали в цій сфері, можна виділити: З.С. Гладун, Д.В. Карамишева, Н.П.Кризіна, Я.Ф. Радиш, І.Я. Сенюта, С.Г. Стеценко та інші.

Охорона здоров'я - складна соціально-економічна система, яка покликана забезпечити збереження й покращення здоров'я громадян, генофонду нації та, відповідно, надання їм кваліфікованої лікувально-профілактичної допомоги. Так, забезпечення здоров'я досягається шляхом складних і постійно активних зусиль усіх структур і систем суспільства й держави, які беруть участь у процесі життєзабезпечення, і вирішення цього завдання неможливе без належного законодавчого забезпечення охорони здоров'я [1]. Отже, метою нашого дослідження є аналіз адміністративно-правових норм, що забезпечують охорону здоров'я.

Норми адміністративного права посідають важливе місце серед інших правових норм, які регулюють відносини у сфері охорони здоров'я населення. Саме тому адміністративно-правове регулювання цих відносин є важливою складовою формування й реалізації державної політики в цій сфері.

© Д.О. Гомон, 2015

Адміністративно-правова норма - це загальнообов'язкове правило поведінки, що встановлене державою з метою регулювання суспільних відносин, які є предметом адміністративного права й забезпечене засобами державного примусу [2, 69].

Усі адміністративно-правові норми завжди містяться в тих чи інших нормативно-правових актах. Відповідно до їхньої юридичної сили вони поділяються на закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Закон - це нормативно-правовий акт органу законодавчої влади держави або самого народу, який ухвалюється та змінюється в особливому порядку, регламентує найважливіші суспільні відносини й має найвищу юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів.

Підзаконні нормативно-правові акти - це нормативні акти компетентних органів, що видаються на підставі закону, відповідно до закону та на його виконання [3, 144].

Реальним досягненням за часів незалежності України стало створення сучасного законодавства про охорону здоров'я. Для прикладу, М.Ф. Герасименко і Ю.І. Григор'єв, обравши за критерій об'єкт впливу закону, виокремлюють сім блоків законів про охорону здоров'я, а саме:

- 1) наглядові закони, що забезпечують безпечні умови життя;
- 2) закони профілактичної спрямованості;
- 3) закони, що захищають права громадян на охорону здоров'я;
- 4) закони, що визначають права і відповідальність медичних працівників, а також відповідальність юридичних і фізичних осіб за правопорушення у сфері охорони здоров'я;
- 5) закони, що регламентують діяльність національної системи охорони здоров'я;
- 6) закони, що регулюють фінансування охорони здоров'я;
- 7) закони, що регулюють окремі види медичної діяльності [4, 41].

В.Ф. Москаленко виділяє вісім груп законів, спираючись при цьому на напрями організації охорони здоров'я, виокремлені в Основах законодавства України про охорону здоров'я [5, 5].

І.Я. Сенюта, проаналізувавши чинну законодавчу базу й наукову літературу, уважає за доцільне систематизувати закони за предметом правового регулювання й виділити групи законів, які стосуються таких питань:

- 1) надання медичної допомоги;
- 2) правовий статус пацієнтів;
- 3) правовий статус медичних і фармацевтичних працівників;
- 4) фінансування охорони здоров'я;
- 5) оздоровчо-профілактична діяльність;
- 6) забезпечення безпечних умов для життєдіяльності;
- 7) організації та управління охороною здоров'я [6, 62].

У нашій країні правовідносини у сфері охорони здоров'я регламентуються й регулюються досить значною законодавчою базою, а саме: Конституцією України, Основами законодавства України про охорону

здоров'я, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства охорони здоров'я України, а також національними і державними, комплексними і цільовими програмами з актуальних проблем охорони здоров'я, затвердженими указами Президента України або постановами Кабінету Міністрів України [7, 54].

Стаття 49 Конституції України встановлює, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. При цьому держава має створювати умови для ефективного й доступного всім громадянам медичного обслуговування, а в державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога повинна надаватися безоплатно [8].

У 1992 році Верховною Радою України був прийнятий базовий законодавчий акт - "Основи законодавства України про охорону здоров'я". Як зазначено в преамбулі цього акта, він визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини в цій галузі з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності й довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, запобігання й зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості [9]. Окрім визначення змісту права громадян на охорону здоров'я та їх відповідних обов'язків, підходів до формування та реалізації державної політики у цій сфері, цей документ визначає ряд інших важливих питань. Відповідні його розділи та статті присвячені основам організації управління охороною здоров'я та її фінансування, основним засадам здійснення державного контролю та нагляду у сфері охорони здоров'я, принципам забезпечення здорових і безпечних умов життя, основам організації медичної допомоги та медикаментозного забезпечення тощо.

Оскільки основні принципи та засади правового регулювання, які закріплені в Основах законодавства про охорону здоров'я, мають фундаментальний характер, то з метою розвитку й деталізації відповідних положень Верховною Радою України було ухвалено ряд законів: "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про захист населення від інфекційних хвороб", "Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз", "Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів", "Про безпечність та якість харчових продуктів" та інші, що безпосередньо стосуються охорони здоров'я.

Значну роль у регулюванні правовідносин у сфері охорони здоров'я відіграють постанови Кабінету Міністрів України, якими затверджуються статuti, інструкції та положення, які визначають питання організації й діяльності в галузі охорони здоров'я населення. Наприклад, "Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування" від 23.05.2012 № 458, "Про затвердження Порядку здійснення державного контролю якості лікарських засобів, що ввозяться в Україну" від 14 вересня 2005 р. № 902, "Про деякі питання надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам" від 23 січня 2015 року № 11, "Про затвердження Правил санітарної охорони території України" від 22 серпня 2011 р. № 893.

У сучасних умовах інтерес до здоров'я населення зростає все більше і більше, і цей фактор зумовлює

необхідність створення різноманітних оздоровчих програм і програм медичного обслуговування. До них можна віднести: Загальнодержавну програму імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2007-2015 роки, затверджену Розпорядженням КМУ від 3 серпня 2006 р. № 462-р, Загальнодержавну програму боротьби з онкологічними захворюваннями на 2007-2016 роки, затверджену Розпорядженням КМУ від 10 липня 2006 р. № 393-р, Загальнодержавну цільову соціальну програму протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки, затверджену Законом України від 16 жовтня 2012 року № 5451-IV, Концепцію Загальнодержавної програми "Здоров'я 2020: український вимір", схвалену розпорядженням КМУ від 31 жовтня 2011 р. № 1164-р.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що сутність адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я полягає в тому, що це здійснюваний вплив органів державної влади, у межах визначеної законом компетенції, за допомогою спеціального (нормотворчого) механізму,

на відносини у сфері охорони здоров'я з метою захисту й охорони прав, свобод та інтересів населення.

Література

1. Сопілко І.М. Правове регулювання охорони здоров'я в авіаційній галузі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npnau_2008_2_4.pdf
2. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. - К.: Атіка, 2008. - 624 с.
3. Морозова Л.А. Теория государства и права. Повторительный курс в вопросах и ответах. - М.: Издательство НОРМА, 2003. - 320 с.
4. Герасименко Н. Ф. Нормативно-правовое регулирование и создание Кодекса законов как важнейший этап реформы здравоохранения / Н.Ф. Герасименко, Ю.И. Григорьев // Вестник Российской академии медицинских наук. - М.: Медицина, 2002. - С. 39-42.
5. Москаленко В.Ф. Стан та формування нормативно-правової бази охорони здоров'я України (1992-1999 рр.) / В.Ф. Москаленко // Проблеми екології та медицини. - 2000. - № 1. - С. 3-11.
6. Право людини на охорону здоров'я та його законодавче забезпечення в Україні: монографія / І.Я. Сенюта; Акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. - Л.: Вид-во "ПАІС", 2007. - 223 с.
7. Ціборовський О.М. Шляхи систематизації законодавства України у сфері охорони здоров'я / О.М. Ціборовський, С.В. Істомін, В.М. Сорока. - К., 2011. - С. 54-55.
8. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Тлумачення від 12.04.2012, підстава v009p710-12. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Закон України "Про основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19.11.1992 № 2801-XII підстава 694-18 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

Гомон Д.О.,
аспірант ОДУВС
Надійшла до редакції: 17.12.2014